

Nieuwsbrief

12^e jaargang nr. 2, september 2011

Uitgave van de Provinciale Commissie
Kerk & Israël Zuid-Holland
p/a Steunpunt Zuidwest
Dorpsstraat 50,
2995 XH Heerjansdam

TER INLEIDING

Beste lezers!

Op 7 juni jl., aan de vooravond van Sjavoe'ot (Wekenfeest), overleed rabbijn Yehuda Aschkenazy, op 86-jarige leeftijd.

Hij was in Nederland een van de pioniers van de ontmoeting tussen Joden en christenen en werd alom geroemd als leraar.

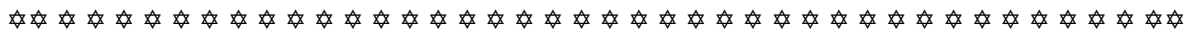
Stichting Pardes, de voortzetting van de B. Folkertsma-stichting voor Talmudica, door Ashkenazy in 1972 opgericht, schreef in een communiqué: 'Yehuda Ashkenazy heeft generaties van studenten aan zich voorbij zien trekken – van alle gezindten en studierichtingen - want de faam van zijn lessen verspreidde zich snel. Hij maakte zijn studenten op existentiële wijze vertrouwd met de wereld van het Joodse denken, altijd in verbinding met actuele vraagstukken, zoals permanent leren, hulpverlening, ethische verantwoordelijkheid'.

Uit de overtuiging dat samen 'leren' bijdraagt aan een menswaardige samenleving bracht hij mensen in contact met de Joodse wijsheid. De ethische lessen van de profeten waren daarbij even belangrijk als de spreuken van rabbijnen en de inzichten van Joodse denkers als Martin Buber en Abraham Joshua Heschel, van wie hij zich een leerling beschouwde.

Al begin zestiger jaren was Yehuda actief in leerhuizen. Hij werd in 1968 hoogleraar aan de katholieke theologische opleidingen te Utrecht en Amsterdam, die het belang zagen van deze Joodse leraar binnen hun poorten. Yehuda Aschkenazy was ervan overtuigd dat alleen interdisciplinair samen leren verbanden kan slaan tussen religie, mens en samenleving. Als motto noemde Yehuda Aschkenazy vaak de rabbijnse spreuk: "Op de plaats waar geen mens is, wees een mens!"

Yehuda Aschkenazy was nauw betrokken bij de *Phoenix pockets*, het grootste samenwerkingsproject tussen Joodse en christelijke geleerden in Nederland. Daarnaast was hij bestuurslid van de stichting Compendia, die op wetenschappelijke wijze de Joodse achtergronden van het Nieuwe Testament in kaart wil brengen. Samen met Eli Withlau begon hij het tijdschrift *Tenachon*, over Joodse achtergronden bij de bijbel, dat tot op de dag van vandaag bestaat. Hierin schrijven leerlingen van Yehuda Aschkenazy over onderwerpen als Joodse visies op het kwaad, over de betekenis van een rustdag en over het Joodse mensbeeld.

Leerhuis Pastores Zuid-Holland

10 donderdagochtenden in de Verrijzeniskerk te Rotterdam-Alexander van 10.00 - 12.30 uur.

Thema: Martelaar worden of niet? Doden of niet? These are the questions!

"De Sjabbat is heilig voor de mens, en niet de mens voor de Sjabbat."

Deze rabbijnse stelling bepaalt dat je de verboden, zoals die gelden op de heilige Sjabbat, soms mag (moet) overtreden om het leven te redden. Maar dat geldt niet voor alle geboden. Soms moet je ook pal staan en bereid zijn om jouw leven op te offeren terwille van bepaalde mitzvot.

Bijvoorbeeld: *"Je moet God liefhebben met heel je ziel"*. Dit kan ook betekenen: liefhebben ten koste van je ziel, d.w.z. van jouw leven, zo becommentariëren de rabbijnen dit woord.

Maar toch moet je de opdracht om het leven te nemen niet altijd letterlijk opvatten, ook al staat het zwart op wit in de heilige tekst, zoals bijv. de weerspannige zoon (Deut. 21:21).

Welke zijn deze zo belangrijke mitzvot waarvoor je verplicht bent zelfs je leven op te geven?

Wat zijn de criteria om martelaar voor de Tora, voor God, voor het welzijn van de mens, te worden?

En andersom, welke teksten hoef je niet letterlijk te aanvaarden als het over levensbeëindiging gaat?

Deze onderwerpen zijn in de Talmoed opgenomen in traktaat Sanhedrin en in Maimonides' codex, de Misjneh Tora die in Engelse vertaling bestudeerd zullen worden. Verbonden met deze Talmoed-studie zullen ook bepaalde NT teksten besproken worden die betrekking hebben op deze onderwerpen, zoals incidenten over genezing of aren plukken op de Sjabbat. En zelfs martelaar worden.

Deze cursus voor predikanten staat o.l.v. rabbijn dr. Tzvi C. Marx, auteur en docent Jodendom bij de Folkertsma Stichting en aan de Windesheim Hogeschool en adviesraadlid van het Stichting Trialoog. Hij komt uit Frankrijk, de VS, Israël en woont in Nederland sinds 1996.

Studieplan: De eerste datum is gewijd aan de voorbereiding van de Israëlzondag. De andere studiedagen zullen gericht zijn op de Talmoedteksten in traktaat Sanhedrin waarbij special aandacht zal worden gegeven aan de volgende vraagstukken:

- in welke gevallen mogen/moeten de sjabbatsgeboden wijken voor andere urgenties?
- vertolkt het NT een rabbijns standpunt met "de sjabbat is er voor de mens en niet omgekeerd"?
- waarom kan volgens de rabbijnen "God liefhebben met heel je ziel" ook betekenen "God liefhebben ten koste van je ziel"?

Zijn er afwijkende meningen? Is de NT verklaring: "wie zijn leven wil behouden, zal het verliezen, maar wie zijn leven verliest om mijnentwil, die zal het vinden/behouden" in wezen hetzelfde?

-waarom moeten we de tekst over de weerspannige zoon (Deut 21, 21) niet letterlijk nemen? En de houtsprokkende sjabbatschender?

-'Geen tittel of jota zal vergaan'. Is dit een radicalisering naar de letterlijke of geestelijke betekenis van de Tora?

-wat zijn de rabbijnse criteria voor martelaarschap? En waar haalden de Maccabeeën hun martelaarschap vandaan?

-wat doet de rabbijnse traditie met Jesaja 53?

-wat zou het kunnen betekenen voor het christelijke geloof als serieus zou worden genomen dat Jezus een halachisch praktiserende Jood was (Farizeeër no less), zoals Chagall hem eens schilderde met tefillin (gebedsriemen) en taliet (gebedsmantel) ?

Data: 15 sept (voorbereiding voor Israëlzondag) 27 oktober - 17 november - 15 december
19 januari - 9 februari - 15 maart - 29 maart - 19 april - 24 mei

Aanmeldingen bij ds. Jak Verwaal: jak.verwaal@planet.nl

PLATFORM APPÈL KERK EN ISRAËL

om stem te geven aan de kerkelijke opdracht tot onopgeefbare verbondenheid.

Postbus 120, 8260 AC Kampen
info@appelkerkenisrael.nl / www.appelkerkenisrael.nl
Tel.: 038 - 3315432 of 073 - 6579141

Nieuw programma Studiedag

Goede Herderkerk te Nijkerk: 19 september 10.00-16.00 uur.

Thema:

Wakker worden en weer gaan 'leren'!
Een vernieuwd Appèl Kerk en Israël

September 2011,

Beste mensen,

Enige weken geleden ontving u van ons de uitnodiging voor de jaarlijkse studiedag van ons Platform. U ontvangt nu een herzien programma omdat er tussen mei en vandaag iets is veranderd.

Het bleek dat bij het vastleggen van de datum in de Goede Herderkerk nog een Israël-organisatie zich bij deze kerk had aangemeld voor ook een conferentie, met als titel: 'Onopgeefbaar verbonden'. Deze organisatie heet het 'Israël Beraad' en we hebben elkaar opgezocht met de vraag of ineenschuiven van onze programma's een optie was. Ook het Israël Beraad maakt zich ernstige zorgen over de koers van de PKN inzake het kerkelijke Israëlbeleid gezien ons belijden ten aanzien van Israël zoals geformuleerd in de kerkorde. Ook zij zijn van mening dat de Israëlagenda van de kerk nu geheel wordt bepaald door 'het conflict' in het Midden Oosten. En ook zij vinden dat de Kerk wakker moet worden om de verbondenheid met Israël beter en breder uit te dragen.

De doelstelling van onze studiedag is gehandhaafd, maar samen optrekken met andere organisaties die de kerkleiding tot andere gedachten willen brengen vinden we van dermate groot belang dat we het programma van het Israël Beraad en dat van ons samen hebben gevoegd. Voor de lunch zal ons door Meindert Leerling gevraagd worden een Manifest te ondertekenen. Hierin vragen we de kerkleiding om de band met Sabeel te verbreken en ook projecten in Israël te gaan steunen. Te denken valt aan financiering van een van de vele gaarkeukens of steun aan slachtoffers van terreur en jarenlange raketbeschietingen.

Beide organisaties hopen en verwachten dat u dit herziene programma uitdagend genoeg vindt om deze dag met ons mee te maken en uw inbreng ten volle te geven.

PROGRAMMA.:

09.30 – 10.00 u	Inloop
10.00 – 10.30 u	ds. Bart Gijsbertsen en ds. Henk Poot: Opening en inleidende woorden over de studiedag
10.30 – 11.15 u	Aanbieding brochure 'Onopgeefbaar verbonden' aan scriba PKN door het Israël Beraad. Zie voor de tekst www.onopgeefbaar.nl
	10.30 – 10.50 u: toelichting door ds. Hette Abma 10.50 – 11.15 u: reactie door dr. Arjan Plaisier
11.15 – 12.00 u	Reacties vanuit de zaal op presentatie 'Onopgeefbaar verbonden'.
12.00 – 12.15 u	Bewustwording en introductie Manifest plus actievoorstel Meindert Leerling
12.15 – 13.15 u	Lunchpauze
13.15 – 14.30 u:	Lernen van de teksten die op de komende Israëlzondag zullen klinken. Jesaja 5: 1-5 : Het lied van de wijngaard door rabbijn Tzvi Marx
14.30 – 14.45 u	Thee
14.45 – 15.30 u	Matteüs 21: 33-44 aan de hand van een artikel van prof. Wim Weren: Israël en de kerk, Het substitutiedenken en de lijnen van Jes. 5: 1-7 naar Mt. 21: 33-44
15.30 – 15.45 u	Reactie dr. Tzvi Marx
15.45 – 16.15 u	Afsluitende reacties vanuit de zaal.

Aanmelding symposium geschiedt door overmaking van € 20,00 (studenten € 10,00) op giro 9553726 t.n.v. Appèl Kerk en Israël, Postbus 120, 8260 AC Kampen, zo mogelijk onder vermelding van een e-mailadres voor het zenden van een bevestiging van ontvangst.

In de prijs is inbegrepen: koffie/ thee bij ontvangst en in de pauze, en de lunch.

Goede Herderkerk, Willem Alexanderplein 14, 3862 CE, Nijkerk.

De kerk ligt op enkele minuten loopafstand van het NS-station Nijkerk.

Graag tot ziens op maandag 19 september a.s.!

U kunt ons ook financieel steunen. Wij zien graag een kleine of grote gift tegemoet op onze rekening:
9553726, t.n.v. Appèl Kerk en Israël, Kampen.

Blijf onze activiteiten vooral volgen!

Een groet aan u allen,

Dick van Arkel, Marja van den Beld, Peter van Commenee, Bart Gijsbertsen,
Meindert Leerling, Lenny van der Linden, Piet van Midden, Hans Vermeulen, Kees de Vreugd

Aanmelden voor deze studiedag is nog mogelijk.

☆☆

Dagtocht Kerk & Israël.

Op vrijdag 23 september organiseert de Commissie Kerk & Israël Spijkenisse een dagtocht/excursie naar Delft.

Om 9.00 uur: vertrek vanaf parking bij de Michaëlkerk.

We rijden met eigen vervoer naar Delft. Wie mee wil rijden kan dit aangeven.

Het programma ziet er als volgt uit:

- 10.00 uur Ontvangst met 2 kopjes koffie/thee met gebak.
- 10.45 uur Stadswandeling incl. entree Oude en Nieuwe kerk en de Synagoge.
- 12.45 uur Lunchbuffet.
- 14.00 uur Grachtenrondvaart vanaf 't Karrewiel en weer terug.
- 14.45 uur Einde programma.

Prijs € 34,00 per persoon; dit is inclusief bovenstaand programma en een gids.
U kunt het bedrag overmaken naar: banknr: 444.88.33 t.n.v. H.P. van Gemeren onder vermelding van dagtocht Delft.
Opgave (**voor 15 september**) en inlichtingen bij Anneke Cats, tel: 0181-622782.

☆☆

"Visioenen van vrede - Chagall in Oud-Beijerland"

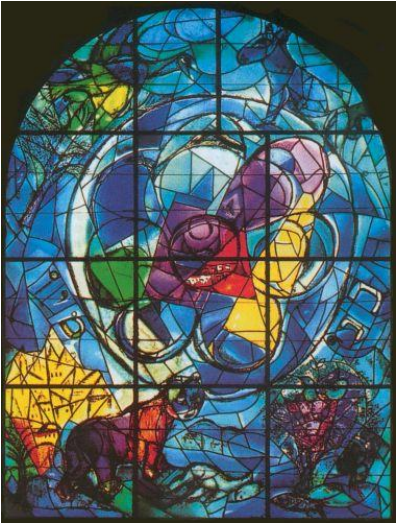
Het Chagallcomité Oud-Beijerland houdt in samenwerking met de Chagall-Collectie WUYT te Amsterdam van zaterdag 9 september t/m zondag 9 oktober 2011 in het kerkgebouw De Open Hof, W. van Vlietstraat 2a, 3262 GM Oud-Beijerland een tentoonstelling met werken van de beroemde Joodse kunstenaar Marc Chagall (1887-1985).

De expositie draagt de titel "Visioenen van Vrede" en heeft als onderwerp de 12 gebrandschilderde ramen in de synagoge van het Hadassa-ziekenhuis te Jeruzalem.

De expositie is dagelijks (dus ook op zaterdag en zondag) van 13.00 tot 17.00 uur geopend voor het publiek, behalve wanneer de kerk in gebruik is voor (rouw- of trouw-)diensten.

Zie www.pgobl.nl en www.chagall.nl.

Inlichtingen: ds. Henk van den Heuvel, tel. 0186-620933 en Pieter Zuidema en Willemien Uyterlinde, tel. 020-6243892.

Dit keer toont hij ook enkele van zijn etsen als beelden bij zijn betoog.
Er zal ruime gelegenheid zijn tot het stellen van vragen en gesprek.
Wanneer de deelnemers er behoefte aan hebben om over het onderwerp door te praten,
kan dat twee weken later onder leiding van ds. Wiebe Speelman, die ook bij de lezing
aanwezig zal zijn.

Wanneer : dinsdagavond 22 november, 19.30-21.30 uur
mogelijk ook op dinsdagavond 6 december, 20.00-22.00 uur
Waar : Triomfatorkerk
Kosten : collecte
Contactpersonen : Coosje Engel, tel 0180-618456
Wim Janssen wgmjanssen@planet.nl of 0180-620851

“Psycho-sociale zorg voor Nederlandse Joden in Israël ”

Lezing door mevr. Carola Dargan

Mevrouw Dargan is maatschappelijk werkster bij ELAH, Centrum voor Psycho-sociale begeleiding voor uit Nederland afkomstige Joden in Israël. Zij is Nederlandse, overgegaan tot het Joodse geloof en in 1980 geëmigreerd naar Israël. Voor familiebezoek in Nederland, wil ze in Barendrecht vertellen over haar werk en haar ervaringen in Israël. ELAH is in 1979 opgericht voor en door Nederlanders en was de eerste organisatie in Israël die psycho-sociale hulp verleende aan overlevenden van de Tweede Wereldoorlog. Door de jaren heen is Elah uitgegroeid tot een grote professionele organisatie, waar ook Israëliërs en Nederlanders zonder oorlogsproblematiek terecht kunnen. Elah heeft afdelingen in het hele land en een grote staf bestaande uit maatschappelijk werkers, klinisch psychologen en psychotherapeuten. Naast individuele hulp biedt men ook relatie-, gezins-, en groepstherapie. Bijna alle stafleden spreken zowel Hebreeuws als Nederlands. Er zal na haar lezing gelegenheid zijn voor het stellen van vragen en gesprek.

Wanneer : dinsdagavond 31 januari 2012, 20.00-22.00 uur
Waar : Sint Augustinuskapel
Kosten : collecte
Contactpersonen : Wim Janssen wgmjanssen@planet.nl of 0180-620851
Coosje Engel, tel 0180-618456

“Elimelech!”

Lija Hirsch zingt een Jiddisch muziekverhaal uit Oost-Europa

Na de succesvolle presentaties van Joodse muziek door dr. Tzvi Marx en Petra Katzenstein in de Dorpskerk treedt nu zangeres Lija Hirsch op met een Jiddisch theaterprogramma voor kinderen en volwassenen: “ Elimelech!”. Ze vertelt op levendige wijze het levensverhaal van Rebbe Elimelech, hoe hij opgroeide in het oude Polen, verliefd werd en heel erg wijs. Een grote verscheidenheid van 12 Jiddische liederen is in het muziekverhaal verweven.

Ze wordt begeleid door Peter de Leeuw op viool en Sander Vreeken op accordeon. Uit een recensie: “Lija Hirsch weet met haar prachtige stem op een perfecte wijze over te brengen waar over het gaat in haar liederen, namelijk over alle aspecten van het leven”. Lija Hirsch kreeg het Jiddisch mee van haar grootvader en haar moeder die uit Warschau afkomstig zijn. Ze zingt Joodse muziek- Jiddisch, Hebreeuws en Ladino (Spaans-Joods) op podia in Nederland, o.a. in het Concertgebouw en in de Doelen, in België, Duitsland, Engeland en Zwitserland. Samen met ds. Nico ter Linden bracht ze eerder in de Bethelkerk een programma van Chassidische vertellingen en liederen. Ze doceert Italiaans aan de conservatoria van Arnhem, Enschede en Zwolle.

Het programma is mede gericht op kinderen vanaf ca.9 jaar en maakt deel uit van de viering van het 500 jarig bestaan van de Dorpskerk. Dus ouders en grootouders: neem uw (klein)kinderen mee! In de pauze is de limonade, thee en koffie gratis. Het belooft een zeer sfeervolle ervaring te worden!

Wanneer : zondagmiddag 19 februari 2012, 15.00-17.00 uur
Waar : Dorpskerk
Kosten : € 4,- inclusief consumptie
Contactpersonen : Coosje Engel, tel 0180-618456
Wim Janssen wgmjanssen@planet.nl of 0180-620851

☆☆

Leerhuis Rotterdam

Integratie, assimilatie, cultureel, religieus.
Het eeuwenoude Joodse verhaal is een spiegel voor het religieus, cultureel en integratiegesprek. Men kan er inspiratie aan ontleen, maar het is geen blauwdruk. De halachische regels vinden hun toepassing in de hedendaagse tijd.

Het "Leerhuis" is een heel oude Joodse instelling.
Mensen lezen en denken hier gezamenlijk na over de bijbel.
We zoeken naar de actuele betekenis ervan in ons leven, dus ook: wat kan ik er mee in de tegenwoordige tijd.
Vaak moet daar diep over nagedacht worden.
We doen dat onder leiding van Rabbijn Dr. Tzvi Marx, een zeer bekwaam en levendige leraar.

We verdiepen ons o.a. ook in de Joodse commentaren op de geschreven bijbel.
Het onderwijs vanuit de bronteksten geeft ons de gelegenheid de wortels van het christelijk geloof te ontdekken, of te herontdekken,
De kijk op de wereld wordt verruimd, er bestaan weinig of geen dogma's,
Dat woorden richting kunnen geven aan de eigen situatie ervaren we door samen te lezen, te praten en te studeren en vooral door veel te lachen.
De samenstelling van de groep is zeer verschillend, kerkelijk en niet kerkelijk.
Er is bereidheid om naar elkaar te luisteren en te discussiëren.
U bent van harte uitgenodigd.

De data in 2011: 8 september - 6 oktober - 3 november - 1 december.
De data in 2012: 26 januari - 1 maart - 16 februari - 22 maart
Locatie: Salvatorkerk, Mozartlaan, Rotterdam
Nadere informatie, Fine van Wensveen, tel: 010-4187033 of Nellie de Jong-Stam, tel: 0181-848217

☆☆

Leerhuis Noordeloos.

Ook dit jaar organiseert de Classicale Werkgroep Kerk en Israël voor de Classis Alblasserdam en Gorinchem weer een 8 tal thema-avonden, in samenwerking met de Stichting Birkat Olam.
Dit seizoen is een vervolg op de bespreking van de "AARTSVADERS" en begint met Genesis 24.
De inleider is: Dr. Lewie Mordegai, directeur van de Joodse Educatieve Stichting Nederland.

Locatie: Ontmoetingskerk, M.J.Veder van Hobokenstraat 15, Noordeloos.
Tijdstip: 19.30 – ca. 21.45 uur.
De data van de avonden: 13 september - 11 oktober - 8 november - 6 december - 3 januari 2012.
Latere data volgen nog.
De deelnamekosten voor de gehele cursus bedragen € 95,--
Nadere informatie: P.van der Pols, telefoon 0180- 418166.

Programma's seizoen 2011 - 2012

Zondag 18 september 2011

Delft: muzikale middag met Klezmerband L'Chaim.

Locatie: Synagoge Delft, Koornmarkt 12

Tijdstip: 15.00-17.00 uur; uiterlijk 14.45 uur aanwezig zijn

Kosten: € 12,- (incl.koffie of thee) kinderen en CJP € 6,-

Reserveren en informatie, tel: 06-18991656 of e-mail naar synagogedelft@gmail.com

Vrijdag 23 september 2011

Spijkenisse en Delft: dagtocht/excursie naar Delft: stadswandeling, bezoek synagoge, Oude en Nieuwe Kerk, grachtenrondvaart.

Tijdstip: 10.00 – 14.45 uur

Kosten: € 34,-

Informatie, Anneke Cats, tel: 0181-622782

Maandag 26 september 2011

Dordrecht: lezing door Sylvain Ephimenco over "De gevolgen van de Arabische volksopstanden".

Locatie: Zaal Maranathakerk, Gravensingel 19, Dordrecht.

Tijdstip: 20.00 – 22.00 uur

Informatie, tel: 078-616791

Zondag 2 oktober 2011

Den Haag: Israëlzondag met ds. C.J. Rodenburg met lezing over "De viering van Grote Verzoendag in de synagoge".

Locatie: kerkgebouw Kruispunt, Diamanthorst 187, Den Haag Maria Hoeve.

Tijdstip: 15.00 uur

Informatie, tel: 070-3943810

Donderdag 6 oktober 2011

Naaldwijk: lezing door ds. Sjirk vd. Zee over "De Joodse wortels van de christelijke eredienst".

Locatie: Oude Kerk, Wilhelminaplein 5, Naaldwijk.

Tijdstip: 20.00 uur

Informatie, tel: 015-2131143

Dinsdag 11 oktober 2011

Wassenaar: lezing door dhr. C. Nassy over "Joden in Suriname".

Locatie: Koornruïne Dorpskerk, Plein 3, Wassenaar.

Tijdstip: 20.00 uur

Kosten: € 7,50

Informatie, tel: 070-5111970

Donderdag 13 oktober 2011

Boskoop: lezing door drs. Kees-Jan Rodenburg over "De Joodse manier van bijbellezen".

Locatie: De Loods, Zijde 11, Boskoop.

Informatie, tel: 0172-212486

Donderdag 13 oktober 2011

Oud-Beijerland: muzikale avond met Trio Kasha Nasha.

Gottfrid van Eck (klarinet), Ben Mathot (viool), Evgeni Suvorkin (accordeon)

Locatie: de Open Hof, Willem van Vlietstraat 2a, Oud-Beijerland.

Tijdstip: 20.00 uur

Informatie, tel: 0186-614479

Zondag 16 oktober 2011

Delft: presentatie van een nieuwe kijk op Joodse muziek met Marcel Salomon & Harold Berghuis met het programma "the Singing Klezmer".

Locatie: Synagoge Delft, Koornmarkt 12

Tijdstip: 15.00-17.00 uur; uiterlijk 14.45 uur aanwezig zijn

Kosten: € 12,- (incl.koffie of thee) kinderen en CJP € 6,-

Reserveren en informatie, tel: 06-18991656 of e-mail naar synagogedelft@gmail.com

Maandag 24 oktober 2011

Den Haag: lezing door dr. Marcel Kemp over zijn boek "Het verscheurde beeld".

(vanuit het Joodse denken over de mens als beeld Gods)

Locatie: kerkgebouw Kruispunt, Diamanthorst 187, Den Haag Maria Hoeve.

Tijdstip: 20.00 uur

Informatie, tel: 070-3943810

Maandag 24 oktober 2011

Alphen a/d Rijn: leerhuis met rabbijn W. van Dijk over "Creatie versus evolutie".

Locatie: Goede Herderkerk, Ten Harmsenstraat 16, Alphen a/d Rijn.

Tijdstip: 20.00 uur

Kosten: € 4,-

Informatie, tel: 0172-212486 of 0172-231606

Dinsdag 25 oktober 2011

Utrecht: 1^e avond van een serie van drie leerhuisavonden door het Utrechts Beraad Kerk & Israël met Tirtzah Middleton over de profeten. Vanavond over Eliahu.

Locatie: Pastorie RK Parochiekerk, Kanaalstraat 200, Utrecht.

Tijdstip: zaal open 19.00 uur; aanvang 19.30 uur

Kosten: bijdrage voor koffie en thee

Informatie, tel: 030-2733137

Donderdag 27 oktober 2011

Gorkum: lezing door drs. A.O. van der Wal over "Wat was er in Qumran aan religieuze geschriften bekend?"

Locatie: gebouw De Heul, Nieuwe Hoven 143, Gorkum.

Aanvang: 20.00 uur

Kosten: bijdrage in de kosten

Informatie, P. vd. Pols, tel: 078-6166791

Maandag 31 oktober 2011

Dordrecht: lezing door dr. Joop K. Abbes over "De verlichtingsfilosofie van Mozes Mendelssohn".

Locatie: Zaal Maranathakerk, Gravensingel 19, Dordrecht.

Tijdstip: 20.00 – 22.00 uur

Informatie, tel: 078-616791

Dinsdag 1 november 2011

Spijkenisse: lezing door dhr. Piet Reesink over "Dochters en zonen van Abraham?

Jodendom, christendom en islam: samenspraak en/of tegenklank".

Locatie: De Kern, Eikenlaan 2, Spijkenisse.

Tijdstip: 19.45 uur

Informatie, Anneke Cats, tel: 0181-622782

Donderdag 3 november 2011

Leiden: lezing door rabbijn Lody vd. Kamp over "Israël, mijn of Zijn land?"

Locatie: Synagoge, Levendaal 14, Leiden.

Informatie, tel: 0252-412943

Maandag 7 november 2011

Alphen a/d Rijn: leerhuis met rabbijn W. van Dijk over "Het onbegrijpelijke in de geschiedenis".

Locatie: Goede Herderkerk, Ten Harmsenstraat 16, Alphen a/d Rijn.

Tijdstip: 20.00 uur

Kosten: € 4,-

Informatie, tel: 0172-212486 of 0172-231606

Woensdag 9 november 2011

Wassenaar: 1^e leerhuis van een serie van 4 middagen, met dhr. J. Wesseling over "De Hebreeuwse Bijbel".

Locatie: Messiaskerk, Zijlleen 57, Wassenaar.

Tijdstip: 14.00 – 16.00 uur

Kosten: € 20,- voor 4 lezingen; aanmelding is nodig

Informatie, tel: 070-5111970

Dinsdag 15 november 2011

Den Haag: lezing door prof. dr. J.B.G. Jansen over "Islamisering van het Europese antisemitisme in het Midden-Oosten".

Locatie: zaal Triumfatorkerk, Juliana van Stolberglaan 154/ hoek Laan van Nieuw Oost-Indië.

Tijdstip: 20.00 – 22.00 uur

Informatie, tel: 015-2136290

Donderdag 17 november 2011

Oud-Beijerland: lezing door rabbijn Shmuel Katz over "Naar de spirituele achtergrond van het Israëliisch-Arabisch conflict".

Locatie: de Open Hof, Willem van Vlietstraat 2a, Oud-Beijerland.

Tijdstip: 20.00 uur

Informatie, tel: 0186-614479

Zondag 20 november 2011

Delft: concert voor zang en gitaar van het duo Tom Edskes en sopraan Esther Johanna van Zijl.

Liederencyclus van Sefardische oorsprong uit de 12^e eeuw.

Locatie: Synagoge Delft, Koornmarkt 12

Tijdstip: 15.00-17.00 uur; uiterlijk 14.45 uur aanwezig zijn

Kosten: € 12,- (incl.koffie of thee) kinderen en CJP € 6,-

Reserveren en informatie, tel: 06-18991656 of e-mail naar synagogedelft@gmail.com

Woensdag 23 november 2011

Wassenaar: 2^e leerhuis van een serie van 4 middagen, met dhr. J. Wesseling over "De Hebreeuwse Bijbel".

Locatie: Messiaskerk, Zijlleen 57, Wassenaar.

Tijdstip: 14.00 – 16.00 uur

Kosten: € 20,- voor 4 lezingen; aanmelding is nodig

Informatie, tel: 070-5111970

Zondag 18 december 2011

Delft: Chanoekaprogramma met zangeres Lija Hirsch, ds. Nico ter Linden, harpiste Gertru Pasveer en violist Peter de Leeuw.

Locatie: Synagoge Delft, Koornmarkt 12

Tijdstip: 15.00-17.00 uur; uiterlijk 14.45 uur aanwezig zijn

Kosten: € 12,- (incl.koffie of thee) kinderen en CJP € 6,-

Reserveren en informatie, tel: 06-18991656 of e-mail naar synagogedelft@gmail.com

Donderdag 5 januari 2012

Oud-Beijerland: lezing door rabbijn Lody B. van de Kamp over een nader te bepalen onderwerp.

Locatie: de Open Hof, Willem van Vlietstraat 2a, Oud-Beijerland.

Tijdstip: 20.00 uur

Informatie, tel: 0186-614479

Woensdag 11 januari 2012

Wassenaar: 3^e leerhuis van een serie van 4 middagen, met dhr. J. Wesseling over "De Hebreeuwse Bijbel".

Locatie: Messiaskerk, Zijlleen 57, Wassenaar.

Tijdstip: 14.00 – 16.00 uur

Kosten: € 20,- voor 4 lezingen; aanmelding is nodig

Informatie, tel: 070-5111970

Woensdag 11 januari 2012

Den Haag: lezing door mevr. Drs. D. Zohar over "Koning David in de kunst van de Oudheid".
Locatie: zaal Triumfatorkerk, Juliana van Stolberglaan 154/ hoek Laan van Nieuw Oost-Indië.
Tijdstip: 20.00 – 22.00 uur
Informatie, tel: 015-2136290

Dinsdag 17 januari 2012

Utrecht: 2^e avond van een serie van drie leerhuisavonden door het Utrechts Beraad Kerk & Israël met Tirtzah Middleton over de profeten. Vanavond over Zacharja.
Locatie: Pastorie RK Parochiekerk, Kanaalstraat 200, Utrecht.
Tijdstip: zaal open 19.00 uur; aanvang 19.30 uur
Kosten: bijdrage voor koffie en thee
Informatie, tel: 030-2733137

Zondag 22 januari 2012

Delft: lezing door Ewout Sanders, taalhistoricus en journalist over "Het beeld van Joden in de Nederlandse taal".
Locatie: Synagoge Delft, Koornmarkt 12
Tijdstip: 15.00-17.00 uur; uiterlijk 14.45 uur aanwezig zijn
Kosten: € 12,- (incl.koffie of thee) kinderen en CJP € 6,-
Reserveren en informatie, tel: 06-18991656 of e-mail naar synagogedelft@gmail.com

Woensdag 25 januari 2012

Wassenaar: 4^e leerhuis van een serie van 4 middagen, met dhr. J. Wesseling over "De Hebreeuwse Bijbel".
Locatie: Messiaskerk, Zijllaan 57, Wassenaar.
Tijdstip: 14.00 – 16.00 uur
Kosten: € 20,- voor 4 lezingen; aanmelding is nodig
Informatie, tel: 070-5111970

Donderdag 2 februari 2012

Oud-Beijerland: lezing door dr. G. H. Cohen Stuart over "Toe Bisjvat, het Nieuwjaar van de bomen".
Locatie: de Open Hof, Willem van Vlietstraat 2a, Oud-Beijerland.
Tijdstip: 20.00 uur
Informatie, tel: 0186-614479

Maandag 6 februari 2012

Alphen a/d Rijn: leerhuis met dhr. P. van 't Riet over "De Joodse oorsprong van de christelijke eredienst".
Locatie: Goede Herderkerk, Ten Harmsenstraat 16, Alphen a/d Rijn.
Tijdstip: 20.00 uur
Kosten: € 4,-
Informatie, tel: 0172-212486 of 0172-231606

Dinsdag 7 februari of dinsdag 21 februari 2012

Spijkenisse: lezing door rabbijn Boosman over "De staat Israël, betekenis van het land Israël in de Joodse traditie".
Locatie: De Kern, Eikenlaan 2, Spijkenisse.
Tijdstip: 19.45 uur
Informatie, Anneke Cats, tel: 0181-622782

Maandag 13 februari 2012

Alphen a/d Rijn: leerhuis met dr. Egbert Rooze over "De verrassende ecologie in de bijbel; schepping is bevrijding".
Locatie: Goede Herderkerk, Ten Harmsenstraat 16, Alphen a/d Rijn.
Tijdstip: 20.00 uur
Kosten: € 4,-
Informatie, tel: 0172-212486 of 0172-231606

Zondag 19 februari 2012

Delft: programma "Delights of Sephardic-Ladino Songs" met het ensemble Me La Amargates Tu. Esteban Mananzo (tenor), Doret Florentin (fluit), Tulio Rondón (viola da gamba), Sarah Ridy (harp), Juan Martinez (percussie)

Locatie: Synagoge Delft, Koornmarkt 12

Tijdstip: 15.00-17.00 uur; uiterlijk 14.45 uur aanwezig zijn

Kosten: € 12,- (incl.koffie of thee) kinderen en CJP € 6,-

Reserveren en informatie, tel: 06-18991656 of e-mail naar synagogedelft@gmail.com

Woensdag 22 februari 2012

Wassenaar: lezing en maaltijd rondom het thema "Kasjroet" door mevr. L. Adelaar en mevr. R. Schönbach.

Locatie: Sion, aanbouw St. Jozefkerk, Parklaan, Wassenaar.

Tijdstip: 11.00 uur

Kosten: € 10,- ; aanmelding is nodig

Informatie, tel: 070-5111970

Donderdag 1 maart 2012

Oud-Beijerland: lezing door drs. R. M. Naftaniël, directeur van het CIDI, over "De actuele situatie in Israël en het Midden-Oosten".

Locatie: de Open Hof, Willem van Vlietstraat 2a, Oud-Beijerland.

Tijdstip: 20.00 uur

Informatie, tel: 0186-614479

Dinsdag 6 maart 2012

Spijkenisse: lezing door Leo Mock over "Kabbala, een introductie tot de Joodse mystiek".

Locatie: De Kern, Eikenlaan 2, Spijkenisse.

Tijdstip: 19.45 uur

Informatie, Anneke Cats, tel: 0181-622782

Dinsdag 13 maart 2012

Wassenaar: lezing door ds. E. Benz-Wenzlaff over "Het Joods-Christelijke gepep in Duitsland".

Locatie: Messiaskerk, Zijllaan 57, Wassenaar.

Tijdstip: 20.00 uur

Kosten: € 7,50

Informatie, tel: 070-5111970

Woensdag 14 maart 2012

Den Haag: lezing door mr. W. A. Egger over "Surinaamse rug, Joodse buik (roman)".

Locatie: zaal Triumfatorkerk, Juliana van Stolberglaan 154/ hoek Laan van Nieuw Oost-Indië.

Tijdstip: 20.00 – 22.00 uur

Informatie, tel: 015-2136290

Dinsdag 20 maart 2012

Utrecht: 3^e avond van een serie van drie leerhuisavonden door het Utrechts Beraad Kerk & Israël met Tirtzah Middleton over de profeten. Vanavond over Jona.

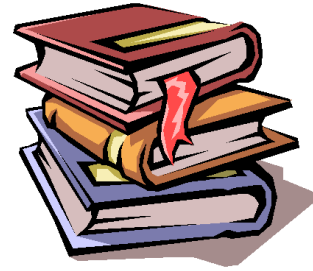
Locatie: Pastorie RK Parochiekerk, Kanaalstraat 200, Utrecht.

Tijdstip: zaal open 19.00 uur; aanvang 19.30 uur

Kosten: bijdrage voor koffie en thee

Informatie, tel: 030-2733137

BOEKBESPREKINGEN

De tovenaar en de dominee - Henk Vreekamp

Over de verschijning van God

Uitgeverij Boekencentrum Zoetermeer

ISBN: 9789023924432

'In het dorp stond hij bekend als tovenaar, mijn overgrootvader. Tvenaars wekken mateloze nieuwsgierigheid. Zij kunnen wat gewone mensen ook graag zouden kunnen. Omdat zij in geval van brand de wind kunnen laten draaien wég van de bedreigde boerderij, doe je maar al te graag een beroep op hen. Maar ze worden ook gemeden als de pest. Zij kunnen wat gewone mensen liever niet kunnen...'

De verschijning van God is een mysterie. Uitgerekend dit mysterie loopt voortdurend gevaar bekneld te raken tussen mythische verhalen aan de ene en mystieke ervaringen aan de andere kant.

Zigzaggend tussen trendgevoelige spiritualiteit en beproefde vormen van magie zoekt de kerk het geheim van Gods verschijning ruimte te geven. Daartoe is nodig dat die kerk grondig inzicht heeft in haar heidense afkomst en inslag. Tegelijkertijd is zij in dit eerbiedigen van het mysterie van de openbaring onopgeefbaar verbonden met Israël.

In *De tovenaar en de dominee* staat de tovenaar voor het heidendom dat zich blijft aandienen in aloude mythen en gloednieuwe mystiek. De dominee is bij uitstek bewaker van het christelijk mysterie. Hun dorp is de geboorteplek van de auteur. Deze keert terug naar die plek en speurt in de kerk van zijn jonge jaren naar sporen van openbaring. Die terugkeer bezegelt het onontkoombare afscheid van de bestaande kerk. Maar juist dan ontdekt hij tot zijn grote verwondering hoe de verschijning van God een mysterie is.

'Wat mij treft is de combinatie van persoonlijke ervaringen, leeservaringen en diepe reflectie, en een stijl die volstrekt helder is. Op de een of andere manier slaagt Vreekamp erin de gebeurtenissen die hij beschrijft tegelijk in een toverachtig licht te zetten. Ik vind het spannend en mooi.' - Jan Siebelink

Dr. H. Vreekamp, geboren in 1943 te Hoevelaken, was van 1971 tot 1984 hervormd predikant op de Veluwe, in Oosterwolde en in Epe, en van 1984 tot 2002 predikant voor Kerk en Israël. Hij publiceerde talrijke boeken en artikelen, waaronder *Eerbied*, *Zonder Israël niet volgroeid* en *Gedachten over gedenken*.

De weg uit het getto – Michael Goldfarb

Drie eeuwen emancipatie van de Joden in Europa

Uitgeverij Meulenhoff
ISBN 978 90 290 8748 3

Bijna vijfhonderd jaar lang werden de Joden in Europa weggestopt in getto's of in dorpjes op het platteland. Pas eind achttiende eeuw, tijdens de Franse Revolutie, kregen de Franse Joden hun vrijheid. Het tijdperk van de Joodse emancipatie was begonnen.

Vanaf dat moment groeide de invloed van Joden op cultureel en intellectueel gebied enorm. Uit de geïsoleerde minderheid ontpopten zich belangrijke auteurs, filosofen en kunstenaars als Spinoza, Mendelssohn, Lessing, Heine, Freud, Mahler, Herzl, Kafka, Einstein en Wittgenstein. De westerse cultuur bloeide op.

Aan de hand van de levensgeschiedenissen van deze bijzondere historische figuren, beschrijft Michael Goldfarb op adembenemende wijze hoe het Joodse emancipatieproces met al zijn dilemma's zich tot het begin van de twintigste eeuw heeft voltrokken.

De geschiedenis van een minderheid die vecht voor een plaats in de samenleving en tegelijkertijd de fundamenteën legt voor de bloei van de westerse cultuur.

Michael Goldfarb, afkomstig uit een familie die in de negentiende eeuw uit Odessa naar Amerika vluchtte, werkte twintig jaar voor de Engelse radio.

Met radiodocumentaires won hij vele prijzen.'

Van hem verschenen eerder *Ahmed's War*, *Ahmeds Peace*, *Surviving under Saddam* en *Dying in the New Iraq*.

Hij woont in Londen.

Tora, een belevenis – Benjamin Heyl

Uitgeverij Mijn eigen boek
www.mijneigenboek.nl
ISBN 9789059742727

In dit schrijven wordt uitgebreid ingegaan op de betekenis van wat de Tora, Gods Onderwijzig (en niet Wet) voor Joden inhoudt.

Er wordt dan ook niet alleen stil gestaan bij de Schriftelijke Tora, maar ook wordt volop aandacht besteed aan de Mondelinge Tora, met als basis de Talmoed.

De Talmoed is de basis en wordt tot vandaag en in de toekomst voortgezet. Elke generatie zal wijzen voortbrengen die naar antwoorden zoeken die aansluiten bij de noden van die tijd.

De Tora is geschreven in de Hebreeuwse taal en de Joodse traditie onderwijst dat elke letter meer is dan de 'buitenkant' en zo nodigt ook elke letter uit tot Torastudie.

Het hoofdstuk over de letters wordt afgesloten met een oude verklaring uit de Zohar over de schepping van de wereld.

Torastudie en Tora doen, leiden ons naar een wereld die heel is; een wereld waar God en mens samen wonen; een wereld waar niet de zwaarden het laatste woord hebben, maar de ploegijzers. Niet de vloek, maar de zegen; niet de dood, maar het leven. Hier wordt dan ook ingegaan op de 613 mitzwot.

Het laatste hoofdstuk gaat over Jezus van Nazareth en de Tora.

"Wanneer ik het zogeheten Nieuwe Testament (ik spreek liever over Evangelie en Geschriften) Toracentrisch lees en dus niet Christocentrisch, kan het niet verbazen dat ik wellicht voor christenen tot een verrassende conclusie kom", Benjamin Heyl.

Dit laatste hoofdstuk werd bediscussieerd met theologiestudenten en deelnemers aan leerhuizen.

